

valtuuskunnan pyrkimysperänä on koko sen toimintakautena ollut saada maakunta-arkistot pian perustetuiksi muihinkin ajateltuihin arkistopiireihin. Sellaisia keskuksia, joihin toiminta ensi sijassa on kohdistettu, ovat Turku ja Viipuri sekä Vaasa. Mutta se vilkas harrastus, mikä on ilmennyt Kuopiossa, saattaa hyvinkin vaikuttaa, että tämä paikkakunta ennättää muiden edelle. Sehän juuri, kuten sanottu, suurelta osalta vaikuttaa maakunta-arkistojen syntymiseen, minkälaista harrastusta ja auliutta paikkakunta osoittaa. Nimenomaisia lupauksia asian kannattamiseksi on annettu erityisesti Turusta, missä sitäpaitsi on kaupunginvaltuuston toimesta asetettu erityinen valiokunta asiata ajamaan yhdessä maakunta-arkistovaltuuskunnan kanssa ja sille myönnetty tarpeelliset käyttövarat. Jos riittäviä tarjouksia paikkakuntien taholta annetaan ja jos eduskunta ja hallitus edelleen, kuten Hämeenlinnan arkistoon nähden, osottavat valmiutta asian viemiseksi eteenpäin, niin on toiveita, että ennen pitkää useampiakin maakunta-arkistoa saadaan syntymään. Ja kun vielä keskusarkiston, valtionarkiston lisärakennus valmistuu, joka tekee mahdolliseksi monien uudistusten toimeenpanon, sekä suunniteltu arkistolainsäädäntö saadaan aikaan, tulee vihdoin meidänkin maassamme arkistolaitos ajanmukaiselle kannalle.

K. W. RAUHALA.

Suomen maataloushistoriallisen tutkimuksen edistämisestä¹.

Maataloustuottajain Keskusliiton piiristä on viime aikoina esitetty kotimaisen historian tutkimuksemme suoritettaviksi suunnitelmia, jotka ovat vississä määrin uusia. On nim. alettu vaatia, että olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin Suomen talonpoikaisen väestön historian aikaansaamiseksi. Ehdotuksen johdosta syntyneessä keskustelussa, jonka »Maaseudun Tulevaisuus»-lehden lukijat tietysti hyvin tuntevat, on pääkohdittain tullut tuoduksi esille, mitä eri näkökohtia tällaisen tutkimuksen olisi otettava huomioon ja mikä käytännöllinen ja aatteellinen merkitys sillä epäilemättä olisi. Vaikkakin nämä suunnitelmat on esitetty toistaiseksi verrattain vähän järjestelmällisessä muodossa ja vaikka eri ehdotukset toisinaan ovat olleet hiukan ristiriidassakin keskenään, joka tapauksessa on niiden pääsuunta tullut selvästi esille. Voi todeta, että talonpoikaisen väes-

¹ Pidetty esitelmänä Maataloustuottajain Keskusjärjestön liittokokouksessa I. ahdessa 26. VI. 1927.

tön historian toivotaan ottavan valaistavikseen ne molemmat maatalouskehityksen pääalat, joiden mukaan jakautuen eurooppalainen agraarihistoriallinen tutkimus työskentelee: sen on suunniteltu nimitäin käsittelevän toiselta puolen maanviljelyksen teknillistä ja geograafista kehitystä, toiselta puolen maatalonviljelyväestön yhteiskunnallista, valtiollista ja sivistyksellistä kehitystä ja vaikutusta. Näitä kansallisen kehityksemme eri puolia esittävän historian merkitys taas on arvioitu tuossa keskustelussa varsin tärkeäksi. Siten on huomautettu, että tuollainen historia on välttämätön jo talonpoikaisväestön oman arvontunnon ja varsinkin sen lujittamisen kannalta katsottuna.¹

Nämä suunnitelmat ovat epäilemättä joka suhteessa huomiota ansaitsevia ja ilahduttavia sitäkin suuremmalla syyllä, kun ne nyt esitetään maatalonviljelyväestön omien edustajien eikä ammattihistorioitsijoiden taholta. Onhan täysin luonnollista ja odotettavaa, että jokainen yhteiskunnallinen ja valtiollinen tekijä, jolla on huomattava vaikutus nykyisenä ajankohtana, pyrkii vakiintumisensa tapahduttua luomaan katseensa taaksepäin menneeseen kehitykseensä, sillä tavoin hankkiakseen itselleen mittapuun oman merkityksensä ja tehtävänsä oikeaa arvioimista varten. Juuri siten on historiantutkimus kehittynyt saaden uusia työaloja ja uusia kysymyksiä ratkaistavikseen. Historiantutkimukselle näet on ominaista, että sen työ ja johtopäätely ei suurissa piirteissään milloinkaan ole

¹ Esitelmässä tunnetuksi edellytetyn sanomalehtikeskustelun aloitti joht. Väinö Suuronen huhtikuulla v. 1926 »Maaseudun Tulevaisuus»-lehdessä (numerot 40—42) julkaisemallaan kirjoituksella »Suomen talonpoikaisen väestön historia on saatava aikaan!» (ilmestynyt myös eripainoksena). Kirjoituksessa esitettiin tärkeimmät niistä syistä, joiden vuoksi tuollainen historia olisi tarpeellinen, ja samalla viitaten aiheen laajuuteen huomautettiin muutamista lähimmistä tehtävistä (pitäjähistoriain toimittaminen, talonpoikaissukujen tutkiminen). Maataloustuottajain Keskusliiton valtuuskunta, joka jo aikaisemminkin oli suunnitellut jonkinlaista »talonpojan kirjaa», asetti valiokunnan kehittämään joht. Suurosen esittämää suunnitelmaa. Sen jälestä kuin valiokunta oli tiedustellut eräiden asiantuntijain mielipidettä asiasta, hankki »Maaseudun Tulevaisuus» samoilta henkilöiltä lausuntoja aikeen toteuttamismahdollisuuksista (21. IV. 1927, n. 44). Joht. Väinö Suuronen, agr. S. Mattsson ja toht. E. Hynninen olivat sitä mieltä, että lähin tehtävä olisi saada aikaan suppeampi, tähänastisen tutkimuksen tuloksille rakentuva talonpoikaisen väestön historia, mutta että samalla olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin jatkuvan tutkimustyön järjestämiseksi. Toht. Viljo Hytönen lausui epäilevänsä, voidaanko vielä laatia aikajärjestystä noudattavaa kokonaisuutena ja ehdotti sen vuoksi, että toistaiseksi olisi tyydyttävä kokoelmaan erikoisesityksiä. Kirjallija Jalmari Finnen mielestä »kuvauksen täytyy seurata talonpojan kehitystä vuosisadasta vuosisataan» joko koko maata silmällä pitäen tai kutsakin heimokuntaa erikseen.

lopullista. Samalla tavoin kuin yksityinen ihminen uusia kokemuksia saatuaan arvostelee niiden valossa entisiäkin vaiheitaan hiukan uudella tavalla, aivan samoin historian tutkimuskin suorittaa yhä uudistaan ja uudestaan kysymysten asettelunsa ja arviointinsa. Aina se pitää yhtenä tärkeimmistä tehtävistään selittää, miten nykyinen olotila kaikkine eri tekijöineen on syntynyt.

Näin saa itsestään selityksen se näennäinen laiminlyönti, jonka aikaisempi historian tutkimus kaikkialla on tehnyt jättäessään maatalouden ja talonpoikaisväestön kehityksen selvittämisen huomiota vaille. Alkukehitysasteellaan historian kirjoitus näet piti päättävänäan kertoa mielenkiintoa herättävästi tai opettavasti merkellisistä tapauksista ja henkilöistä, ennen kaikkea tietysti valtiollisen elämän tapahtumista ja valtioiden johtohenkilöistä. Ja niin kauan kuin valtiovallan johto oli yhden henkilön tai suhteellisesti aivan rajoitetun piirin käsissä, ei tietystikään voitu oivaltaa, että jotakin tutkimisen ja kertomisen arvoista olisi myöskin niiden kansankerrostien ja toimialojen kehityksessä, jotka eivät suoranaisesti päässeet vaikuttamaan valtion johtoon. Mutta sitä mukaa kuin yhä laajemat piirit ottivat itselleen sananvaltaa yleisissä asioissa, laajeni myöskin historian tutkimuksen ohjelma. Menneitäkin aikoja alttiin katsoa uudessa valossa ja huomattiin, että juuri vastikään vaikutukseen päässeilläkin näennäisesti uusillakin tekijöillä on tutkimisen arvoinen menneisyys, ne kun aikaisemminkin tiedottomasti ovat voineet ratkaisevalla tavalla vaikuttaa yksityisten johtohenkilöiden toimintaan ja yleiseen kehitykseen. Juuri näin on käynyt, kun maanviljelys on päässyt täyteen arvoonsa muiden elinkeinojen rinnalla ja talonpoikaisväestön sana on päässyt ei vain kuulumaan vaan usein myöskin määrävään asemaan neuvottelupöytien ääressä: silloin oli myös jo olemassa edellytykset historian tutkimuksen ohjelman laajentumiseen tälläkin taholla. Milläkin nykyään esitetty toivomus, että olisi saatava aikaan talonpoikaisväestömme historia, on siis vain yksi merkki siitä, että maanviljelys ja sitä harjoittava väestö kokonaisena luokkana ovat saavuttaneet täysi-ikäisyysasteensa muiden elinkeinojen ja yhteiskuntaluokkien rinnalla. Tämän toivomuksen esittämisen on täysi oikeus, eikä olisi aivan kohtuuton vielä pitemmälläkään menevä vaatimus, nim. että koko kansallista kehitystämme olisi syytä vaihteen vuoksi tarkastaa talonpoikaisväestön näkökulmalta. Tietysti siinä voitaisiin mennä yksipuolisuksiinkin, mutta asiaan kuuluvalla kriittisyydellä toteutettuna tuollainen Suomen historian tarkastelu voisi tuoda esille varsin arvokkaita uusia havaintoja. Joka tapauksessahan maamme talonpoikaisväestö on

ollut se runko, jonka turvin kansallinen kehitys on voinut jatkua ja jonka turvin vaikeimmatkin valtiolliset ja sivistykselliset ahdinkokäsit on kestäetty.

Itse pääasiasta siis ei voi olla eri mieltä: on saatava aikaan Suomen maatalouden ja sitä harjoittavan väestön historia, kutsuttakoonpa sitä sitten »Suomen talonpoikaisen väestön historiaksi», »Suomen maataloushistoriaksi» tai joksikin muuksi. Kysymys on lähinnä vain siitä, onko tuollaisen yleisesityksen laatiminen tällä hetkellä mahdollinen ja millä tavoin asiaa yleensä parhaiten voitaisiin viedä eteenpäin.

Siinä keskustelussa, joka tämän kysymyksen johdosta on käyty »Maastadun Tulevaisuus»-lehden palstoilla, ovat eri henkilöt huomauttaneet niin monista eri tehtävistä, jotka suunnitellun Suomen maataloushistorian olisi suoritettava, että samalla on selvinnyt edessä olevan työmaa, jossa työtä riittäisi arvioimattoman pitkäksi ajaksi. Esitöitä sille kyllä on jo verrattain runsaasti olemassa. Kun kansamme suurimman osan historiallisena aikana tapahtunutta kehitystään on ollut vailla valtiollista itsenäisyyttä, ei valtiollisen historian käsittely ole vetänyt puoleensa historiantutkijoitamme enempää kuin on ollut välttämätöntä. Jo 1700-luvulta alkaen virkeä paikallishistoriallinen harrastus samoin kuin 1800-luvun alkupuolen kamaeriallinen tutkimus sekä vertojaan vailla oleva kansatieteellisten muistojen keräily ovat laskeneet arvokkaan pohjan maamme agraarihistoriallisellekin tutkimukselle, puhumattakaan siitä välittömästi tällä alalla suoritetusta tutkimustyöstä, joka meillä eurooppalaisten metodien ja esikuvien mukaan on ollut käynnissä Yrjö Koskisen ajoista alkaen. Kun otamme kaikki tämän huomioon, ei yleisesityksen laatimista maamme agraarihistoriasta vanhimmista ajoista nykyhetkeen saakka suinkaan ole pädeittävä aivan mahdottomana suorittaa, ellei vaatimuksia aseteta kohtuuttoman korkeiksi. Tämän yleisesityksen tietysti on rajoituttava esittämään maanviljelyksemme teknillisen kehityksen suuria piirteitä, eikä siltä voida vaatia esim. yksityiskohtaista esitystä miten kukin maaston kohta eri aikoina on viljelystyön vaikutuksesta muuttunut. Samoin sen on kollektivistisen historiantutkimuksen menetelmien mukaisesti tyydyttävä esittämään talonpoikaisväestön kehitystä luokkana eikä yksilöiden summana, joiden jokaisen sukuluetteloa olisi laadittava ennen yleisesitystä. Sen kirjoittajan tietysti on pakko hyvin monesti harjoittaa alkuperäistutkimusta ja monet kysymykset varmasti jäävät toistaiseksi kokonaan käsittelemättäkin tai ratkaisuaan vaille, mutta sama syyhän voisi olla perusteena, johon nojautuen koko Suomen historian yleisesitys voitaisiin selittää mahdottomaksi suorittaa.

Mutta jos Suomen maataloushistorian yleisesityksen laatimista periaatteessa onkin pidettävä mahdollisena toteuttaa, samalla on heti sanottava, että sen merkitys supistuisi toiselta puolen sen mahdolliseen kansanvalistukselliseen vaikutukseen, toiselta puolen siihen, että se osoittaisi, mitä tähän saakka on tehty ja missä kohdissa syventävää ja täydentävää tutkimustyötä kipeimmin kaivattaisiin. Toisilla aloilla etenevä tutkimus sen varmaankin pian vanhentaisi, ja silloin siitä ei olisi paljonkaan hyötyä. Asiallisesti tärkeämpää kuin yleisesityksen aikaansaaminen olisi saada järjestetyksi tällä alalla tutkimusta jatkuvasti eteenpäin vievää työtä. Vain yhä täydentyvänä ja uudistuvana Suomen talonpoikaisväestön historialla voi olla se suuri yhteiskunnallinen vaikutus, joka sillä on toivottu tulevan olemaan.

Mutta heti kun olisi ryhdyttävä suunnittelemaan maataloushistoriallista tutkimustyötä, tulevat eteen ne samat esteet, jotka yleensäkin ovat vaikeuttaneet kotimaista historiantutkimustamme.

Kokemus on osoittanut, että historiantutkimus ilman sen rinnalla tapahtuvaa asiakirjallisten lähteiden julkaisutyötä edistyy hitaasti ja käy päinsä vain suuren ensiarvoisen työvoiman tuhlauksen kautta. Jos jokaisen tutkijan on pakko kunkin erikseen kaivaa esille arkistojen tomusta tärkeimmätkin ja monien eri tutkijain tarvitsemat asiakirjat, jos jokaisen erikseen on kopioitava niiden vaikeasti luettavat tekstit, niin monen tutkimuksen valmistuminen hidastuu, ne voivat jäädä vaillinaisiksi ja ne voivat jäädä suorittamattakin, koska välttämättömimmätkin esityöt vaativat osakseen liian pitkäaikaisen ja vaivaloisen työn. Aivan toisella helppoudella on tutkimus suoritettavissa, jos keskeisin lähdeaines on painettuna ja erilaisten hakemistojen avulla käytettävissä. — Olletikin suomalainen tutkimus työskentelee vaikeissa olosuhteissa. Milloin on tutkittavana joku puoli Ruotsin vallan aikaisesta kehityksestämme, on suurempi tai pienempi osa lähdeaineuksesta tavallisesti koottava Ruotsin arkistoista. Muutamat agrarihistoriallisenkin tutkimuksemme tärkeimmistä lähteistä ovat siellä, ja juuri sen vuoksi niitä on tähän saakka verrattain vähän käytetty. Siten on asianlaita Suomen talonpoikien n. s. valitusten suhteen. Valitusten (besvär) kautta edustajat tavallisesti tekivät alotteita valtiopäivillä, mutta sen ohella eri talonpoikaisryhmät tätä tietä esittivät kuninkaalle toivomuksiaan epäkohkien poistamiseksi. Tähän laajaan arkistoaineeseen sisältyy miltei tyhjentämätön määrä tietoja, jotka valaisevat maamme talous- ja yhteiskuntahistoriaa yleisesti, mutta varsinkin maanviljelyksen alalla vallinneita olosuhteita. Näitä todistuskappaleita Suomen talonpoi-

kien oloista ja mielialoista Ruotsin vallan aikana pitäisin niin tärkeinä, että katsoisin jo suppeankin Suomen agraarihistorian kirjoittamista varten välttämättömäksi hankkia niistä jäljennökset Suomessa käytettäväksi. Kaikista eniten tutkimusta tietenkin helpoitetaisiin ja kannustettaisiin sen kautta, että ainakin tärkein osa näistä valituksista julkaistaisiin painettuina. Siten eri tahoilla asuvat maataloushistorian harrastajat voisivat niitä parhaiten käyttää hyväkseen. — Toinen yhtä tärkeä lähdelaji, joka painettuna olisi saatava kaikkien harrastajien käytettäväksi, on maamme vanhimmat maaja verokirjat. Tämä Kustaa Vaasan hallinnollisten uudistusten yhteydessä syntynyt aineisto on käyttökelvoinen taannehtivalle, keskiajan oloja käsittelevälle tutkimukselle, mutta se on myös välttämättömänä lähtökohtana uuden ajan maatalouskehityksen selvittelylle. Suomen Historiallisen Seuran jo kauan aikaa sitten suunnitteleman niiden julkaiseminen on varojen puutteessa tyrehtynyt alkuunsa.

Mutta arkistotyökin meidän oloissamme usein kohtaa miltei voitattomia vaikeuksia. Valtionarkisto ei ole voinut ahtaisiin suojiinsa enää pitkiin aikoihin koota uutta aineistoa, ja sen ulkopuolella arkisto-olot ovat olleet toivottoman viheliäisiä. Monen lääninhallituksenkin arkistot, muista puhumattakaan, ovat olleet hajan siellä täällä säilytettynä tai säilyttämättöminä pilaantumiselle ja häviölle alttiina. Kuntien ja kylien arkistot, jotka sisältävät ainoalaatuisia tietoja talonpoikien itsehallintomuodoista ja -tavoista, ovat tuskin saaneet minkäänlaista huolenpitoa osakseen, niin että nyt enää lienee niistä vain rippaita pelastettavissa, sikäli kuin ne eivät ole joutuneet kirkonarkistoihin, joita kaikeksi onneksi on hoidettu hiukan huolellisemmin. Jotta kysymys Suomen maataloushistoriallisen tutkimuksen suorittamisesta ei tulisi lopullisesti järjestetyksi sitä tietä, että suurin osa vanhoista asiakirjoista häviää, jolloin niissä ei enää mitään tutkittavaa ole, olisi maakunta-arkistojen perustamista kiirehdittävä. Mutta kun kellastuneet paperipinkat eivät pidä suurta ääntä itsestään ja kun maakunta-arkistojen sivistysmerkitys ei ole yhtä kouraantuntuva kuin esim. näyttämöiden t. m. s., on niiden perustaminen vasta aivan ensi alussaan, eikä asian edelleen kehittämisestä tällä hetkellä ole mitään tietoa.

Tällä syrjähyppäyksellä muutamiin yksityisseikkoihin olen tahtonut osoittaa, että kysymystä Suomen maataloushistoriallisen tutkimuksen edistämisestä ei ole käsiteltävä aivan eristettynä, vaan että kansallisen historian tutkimuksemme työskentelymahdollisuuksia yleensäkin olisi koetettava järjestää suotuisammiksi, jotta työ nyt puheena olevalla erikoisalalla voisi mennä eteenpäin. Ei voitane

pitää kohtuuttomina toivomuksia, että Suomen Historiallisen Seuran olisi saatava koroitettu valtioapu voidakseen jatkaa ansiokkaasti alottamaansa, mutta nyt keskeyksissä olevaa lähdäjulkaisutyötään, ja että maakunta-arkistojen perustaminen valtion varoilla olisi nopeasti toteutettava. Maatalousväen valtiopäiväedustajien kunniasia olisi mielestäni ottaa toteuttaakseen nämä toivomukset.

Millä tavalla taas itse maataloushistoriallista tutkimusta parhaiten edistettäisiin, se tietysti riippuu siitä aatteellisesta ja aineellisesta kannatuksesta, jonka työ tällä tutkimusalalla saa tuekseen. Kaiken varalta on kuitenkin huomautettava, että elinvoimaiset tieteellisen tutkimuksen haarat pyrkivät nykyään muodostamaan itselleen omia toimintaorgaanejaan, joko yhdistyksiä tai parhaassa tapauksessa tutkimuslaitoksia, instituutteja. Tähän suuntaan ehkä olisi Suomen maataloushistoriankin harrastajien ja kannattajien syytä pyrkiä. Siten tulisi parhaiten taatuksi, että tutkimus tällä alalla keskeytmättä jatkuu kansallisen kehityksemme tuntemista yhä syventävänä ja monipuolistuttavana. Siten myös ehkä varmimmin saataisiin pelastetuksi maataloushistorialle tärkeä, jo häviämäisillään oleva suullinen ja esineellinen todistusaineisto. Aluksi, kaiken työn vielä ollessa alussaan, ehkä olisi käytännöllisintä tyytyä sellaiseen järjestykseen, että Maataloustuottajain Keskusliitto asettaisi yhdessä Suomen Historiallisen Seuran kanssa toimikunnan, joka laatisi pääkoh-taisen työohjelman joko itsensä tai kummankin järjestön toimintaa varten asian edistämiseksi omilla tahoillaan.

Joka tapauksessa, vaikkapa maataloushistoriamme tutkimus olisi suunniteltava verrattain laajankin ja paljon varoja kysyvän ohjelman mukaan suoritettavaksi, sen hyväksi tehdyt uhraukset eivät ole hukkaan menneitä. Aikana, jolloin eri kansanluokat ja eri intressit kilpailevat keskenään vaikutusvallasta, on tietoisuus ei vain etujen yhteydestä vaan myöskin yhteisestä menneisyydestä arvokas yhdys-side. Aivan samalla tavoin kuin yksityinen talonpoika, joka viljelee isiltä perittyä tilaansa, on siihen niin kiintynyt, ettei tahdo luopua siitä konjunktuurien tilapäisesti houkutellessakaan, aivan samoin maataviljelevän väestönkin itsetuntoa kohottaa tieto siitä, että sen edeltäjien työtä tämän maan raivaamisessa pidetään arvossa, ja sen its.luottamusta varmentaa tutustuminen aikaisemman viljelystyön vaikeuksiin, ponnistuksiin ja saavutuksiin.

ARVI KORHONEN.